

Fitxa didàctica 8
Sèrie 3

EL BRAUET DE TORRALBA D'EN SALORT

LA REPRESENTACIÓ DEL BRAU A L'ANTIGUITAT A MENORCA

a cura de:

Gustau Juan Benejam

JUSTIFICACIÓ

Un dels elements bàsics de la conducta humana és l'instint de supervivència: mantenir els individus actualment existents –alimentar-se i tenir cura del propi cos (salut, seguretat física...)- i substituir els individus ja amortitzats (morts) per altres de nous (reproducció).

L'instint de supervivència, juntament amb l'autoconsciència i la consciència de la pròpia mort és la base de la història humana: com ha actuat davant aquests fets ha determinat l'economia, la política, l'art i la religió.

L'home, en el seu desig de pervivència –fins i tot més enllà de la mort- ha intentat, al llarg de la història, entendre el per què de les coses: qui és ell, què és el món que l'envolta; i quan no ho ha aconseguit de manera racional ha acudit a la interpretació màgica i simbòlica.

Així, les forces i els elements de la naturalesa han estat divinitzats i elevats a la categoria de símbols per explicar aspectes incompresos o inexplicats de la realitat, fins i tot el més quotidià (el sol i la lluna, els vent, la mar, la pluja, la vegetació, el temps, etc.). També han rebut categoria superior fets com la vida i la mort o virtuts i qualitats com sort, la fidelitat, l'amor... i els animals. Tots han estat adornats amb personificacions (déus), mites i símbols, per tal d'explicar els desconeguts misteris de la vida.

Un d'aquests animals deïficats i portats de molt antic a la categoria del símbol ha estat el brau o el bou. El brau, al llarg de la història i arreu de les cultures del món,

Cap de bou de Costitx

però sobretot a les religions indomediterrànies, representa la força impulsiva, símbol de la fertilitat, dels déus i dels elements celestes (el cel, la lluna, el llamp...), de la vida i la mort. Per açò és present, de diferents formes, a les cultures indostàniques i iranians, a Babilònia i Egipte, a Àsia Menor, Grècia, Creta i a la resta de terres de la Mediterrània, entre d'elles Sardenya i Mallorca, on hi ha diverses representacions, les més conegudes de les quals són els bous de Costitx .

LES REPRESENTACIONS DEL BRAU A LA CULTURA TALAIÒTICA

No sabem exactament quan s'introdueixen els bòvids (el brau-bou i la vaca) a Menorca ni qui el va dur. En tenim indicis raonables ja en algun moment del període que anomenem pretalaiòtic. Aquests indicis prenen confirmació a la cultura talaiòtica; i és en aquest període quan en trobam les primeres representacions. Al cap i a la fi, la cultura talaiòtica tenia una base econòmica agrícola i ramadera i el brau simbolitza, entre d'altres coses, la fertilitat: la vegetal, que fa possible l'agricultura i l'animal, que permet la cria de bestiar, les principals bases de l'alimentació i, per tant, de la subsistència humana; i també la fertilitat humana, que permet la pervivència de la nostra espècie generació rere generació.

Representacions del brau al Museu de Menorca

A la sala dedicada a la cultura talaiòtica del Museu de Menorca hi ha diferents representacions de la figura del brau. Possiblement la més antiga que tenim sigui la silueta d'un cap, a la base del mànec d'un pot troncocònic trobat al talaiot de Trebalúger.

Siluetta d'un cap de brau a la base del mànec d'un pot

A la cova 7 de Calascoves s'hi van trobar un parell de banyes que, possiblement, van formar part d'un taüt de fusta en forma de brau.

Parell de banyes de Calascoves

Unes altres representacions que en tenim són les quatre banyes, trobades a la Cova des Coloms, al barranc de sant Agustí des Migjorn Gran; dues d'aquestes banyes podrien formar una parella i a l'exposició del Museu estan muntades sobre la silueta d'un cap de brau.

Dues de les banyes de la cova des Coloms muntades sobre la silueta d'un cap de bou

També s'ha interpretat com a l'esquematització de la silueta d'un brau o bou el vas dit de doble fons o fons alt, un pebeter o cremador d'herbes aromàtiques dels darrers segles de la cultura talaiòtica.

Vas de fons alt

EL BRAUET DE TORRALBA D'EN SALORT

És una figureta de bronze de 11,5 cm d'alçada de la pota al cim de la testa i 17 cm de llargada del morro a la punta de la cua; davall cada pota hi té un pivot per anar encastrat sobre un altar. Es va trobar a la taula –santuari- de Torralba d'en Salort, juntament amb tres potes, també de bronze, restes d'una altra escultura, possiblement un cavall, als peus d'un petit altar; açò li dóna un caràcter sagrat. El context en què es va trobar es d'entre els segles IV i II aC.

L'escultura és feta amb la tècnica de fosa a la cera perduda i tractada amb una tècnica similar a la d'altres escultures trobades a l'entorn de la Mediterrània, com poden ésser els bous de Costitx, tot i que de dimensions més reduïdes; però es va refredar massa de pressa i se li va trencar la part del cos, especialment el costat esquerre. Per açò, donat que la peça era molt valuosa, hi van posar dues grapes de ferro.

BIBLIOGRAGIA

AUTORS VARIS: *El toro i la Mediterrània*. Caixa de Balears Sa Nostra (catàleg d'exposició) . Palma 2000.

AUTORS VARIS: *Enciclopèdia de Menorca*. Obra Cultural de Menorca. Maó

AUTORS VARIS: *Summa Artis; Enciclopedia General del Arte*. Edit. Espasa Calpe. Madrid

AUTORS VARIS: *Guia de Menorca: patrimoni històric i natural*. Edit. Amics del Museu de Menorca. Maó, 1998.

CASASNOVAS CAMPS, M.A.: *Història de les Illes Balears*. Edit. Moll. Palma 1998

CHEVALIER, J. I GHEERBRANT, A.: *Diccionario de los Símbolos*. Edit Herder. Barcelona 1986.

FERNÁNDEZ-MIRANDA, M.: "Taulas de Menorca". *Revista de Arqueología* 4. Madrid 1981.

Poder consultar, també, qualsevol història de l'art, cercar a internet o emprar els llibres que sobre història de Menorca tingueu a mà.

GLOSARI

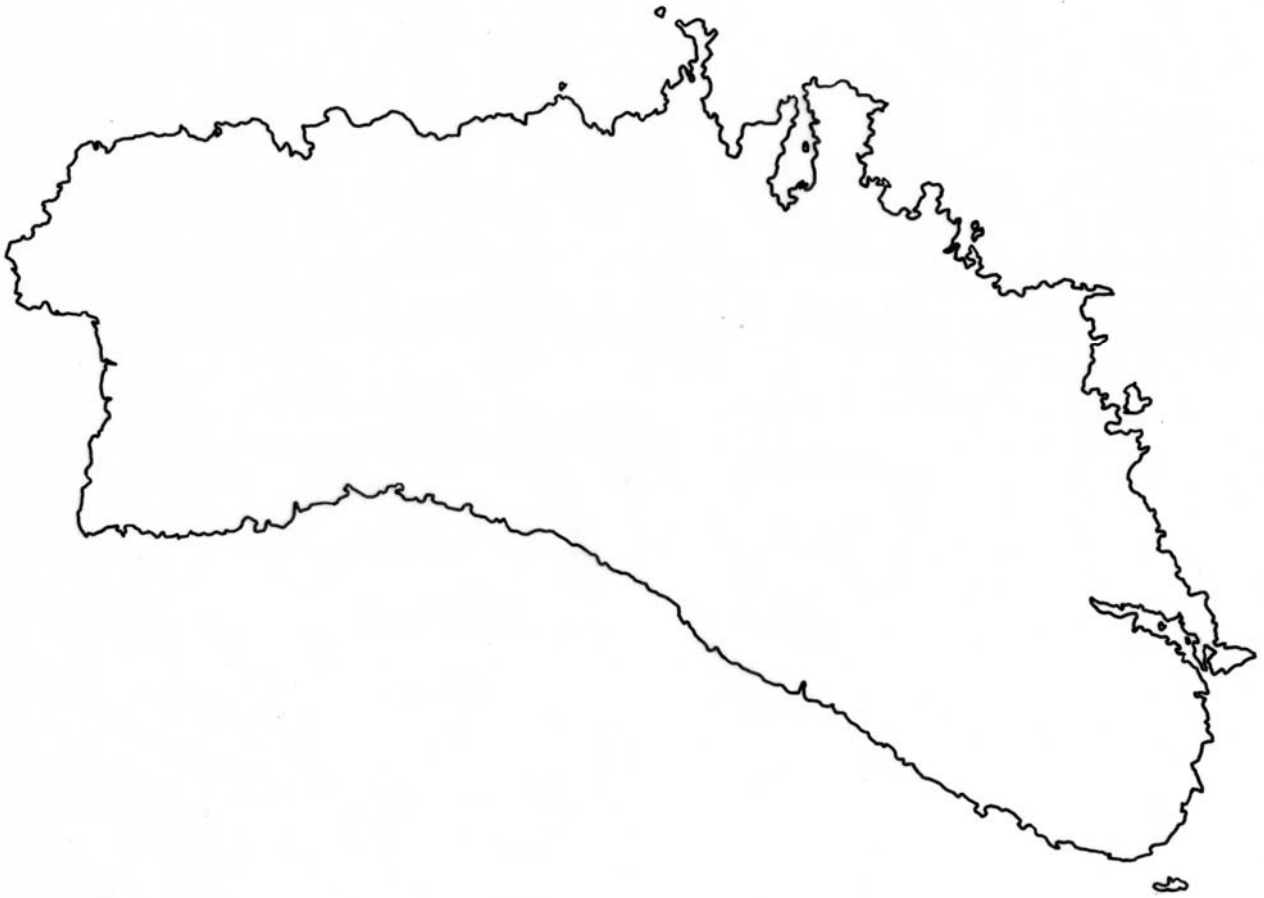
- BOU: Nom genèric del mascle de la vaca; el semental rep el nom de **brau**. En el llenguatge de la pagesia menorquina es reserva el nom de bou sols per als mascles sanats, que servien per estirar les arades.
- BÒVIDS: Família de mamífers rumiants, que comprèn diverses espècies, entre d'elles els bous, els búfals, els bisonts, els zebús, etc.
- CERA PERDUDA: Tècnica d'escultura en metall que consisteix en fer un model de cera massissa o de terra coberta de cera, fer-hi un motlle al voltant, fondre la cera amb calor i omplir l'espai de la cera amb metall fos, que després es deixa refredar i finalment s'acaba i afina.
- INDOMEDITERRANI: Espai cultural de l'antiguitat, que va de la Mediterrània a l'Índia.
- PEBETER: Vas per tenir-hi i cremar-hi matèries aromàtiques
- PRETALAIÒTIC: Grup de cultures de Menorca i Mallorca, anteriors al talaiòtic
- TALAIÒTIC: Cultura de la prehistòria de Mallorca i Menorca, entre el final de l'edat del bronze i la conquesta romana
- TAÜT: Caixa de mort normalment de fusta

ACTIVITATS

Contesta aquestes preguntes:

- Quina és la base de la història humana
- Què fa l'espècie humana quan no aconsegueix explicar racionalment les coses ?
- Què significa el brau dins la mitologia antiga ?
- D'ençà de quan tenim constància certa de la presència dels bòvids a Menorca ?
- On es va trobar l'estatueta de bronze d'un brau, que s'exposa al Museu de Menorca ?
- Quina funció tenia d'aquesta estatueta ?
- A quin moment cultural pertany ?
- Digues altres representacions del brau, que podem veure al Museu de Menorca.

- Sobre el mapa de Menorca situa els jaciments arqueològics que s'esmenten en aquesta fitxa, emprant la bibliografia.

Solucionari

ACTIVITATS (*) *en cursiva les respostes*

Contesta aquestes preguntes:

- Quina és la base de la història humana ? *L'instint de supervivència, l'autoconsciència i la consciència de la pròpia mort.*

- Què fa l'espècie humana quan no aconsegueix explicar racionalment les coses ? *Acudeix a la interpretació màgica o simbòlica.*

- Què significa el brau dins la mitologia antiga ? *La força impulsiva, la fertilitat.*

- D'ençà de quan tenim constància certa de la presència dels bòvids a Menorca ? *Des del pretalaiòtic.*

- On es va trobar l'estatueta de bronze d'un brau, que s'exposa al Museu de Menorca ? *A la Taula de Torralba d'en Salort.*

- Quina funció tenia d'aquesta estatueta ? *Sagrada*

- A quin moment cultural pertany ? *Al talaiòtic final.*

- Digues altres representacions del brau, que podem veure al Museu de Menorca. *La silueta del cap de bou al mànec d'un pot de ceràmica trobat a Trebalúger, dues banyes trobades a Calascoves, quatre banyes trobades a la cova des Coloms, els vasos de fons alt o de doble fons.*

- Sobre el mapa de Menorca situa els jaciments arqueològics que s'esmenten en aquesta fitxa, emprant la bibliografia.

